

FORRETTIGHEDEN

1•2016

**Temanummer om ytringsfriheden
Tal på (selv)censur
Kunstnere kan ikke udtrykke sig frit**

Temannummer om ytringsfrihed

Denne udgave af Forfatteren handler udelukkende om ytringsfrihed. Presset på netop ytringsfriheden er en vigtig årsag til, at BogMarkedet sammen med Dansk Forfatterforening og Danske skønlitterære Forfattere, for nylig gennemførte en spørgeskemaundersøgelse med det formål at tegne et klart billede af danske forfatters, oversætteres og illustrators forhold til ytringsfrihed, censur og selvcensur.

Helt grundlæggende er det opmuntrende, at langt den overvejende del – omkring 85 % – af de 400 deltagere, ikke finder deres ytringsfrihed truet eller har været underlagt selvcensur eller censur. Men der er også resultater, der får øjenbrynene til at løfte sig ret kraftigt. Det er fx et demokratisk problem, at 13 % har afstået fra at deltage i samfundsdebatten, fordi de var bange for, at det ville udløse fysisk vold, chikane eller trusler, og at bekymringerne viser sig at have hold i virkeligheden, da 7 % faktisk har oplevet disse konsekvenser.

Jeg bed også mærke i, at det er hensynet til de nærmeste, der vejer langt tungest for de af deltagerne, som har opgivet en bog, fordi de mente, den kunne krænke andre. Det svarer til 56 %. På de følgende pladser nævnes islamister (36 %), etniske minoriteter (32 %) og højreradikale politiske grupper (16 %). Måske på grund af denne tendens til hensyntagen har blot 3 % oplevet, at deres nærmeste har forsøgt at censurere dem. Det er ikke overraskende, at andre parter i fx en familiekonflikt kan føle sig krænkede af fremstillingen i en roman, men det ændrer ikke ved, at forfattere juridisk set har ret til at skrive om virkelige personer, også i

fiktionsform. Det blev senest bekræftet, da Thomas Skade-Rasmussen Strøbech tabte sin sag mod Gyldendal og Claus Beck-Nielsen.

Når det gælder forlagenes rolle, viser undersøgelsen, at 2 % af deltagerne har fået afslag med den begrundelse, at forlaget ikke turde udgive bogen af frygt for fysisk vold, chikane eller trusler. Det er glædeligt, at forlagene kun i begrænset omfang er styret af frygt, men der er samtidig grund til at bemærke, at 8 % af dem, der har opgivet en bog af frygt for at virke krænkende, angiver deres forlag som årsag. Forlagene bestemmer selvfølgelig selv, hvilke bøger de vil udgive, men de har et publicistisk ansvar, som de bør løfte uden at lægge begrænsninger på ytringsfriheden. Det er endvidere tankevækkende, at 1 % af dem, der har været udsat for censur, har oplevet myndighedsensur. Det må ikke finde sted i et land, der påberåber sig ytringsfrihed.

For 14 % fylder tanken om, hvorvidt deres ord eller illustrationer kan virke provokerende eller krænkende, mere efter terrorhandlingerne i Paris og København i 2015, og knap 60 % mener, at ytringsfriheden i Danmark er mere truet i dag end for fem år siden. 48 % fastslår, at terrorhandlingerne har gjort det vigtigere at skabe debat om ytringsfriheden.

Sidstnævnte vil vi også fremover lægge os i selen for at gøre her i Forfatteren. Samtidig med at vi alle sammen fortsætter med at skrive, oversætte og illustrere på præcis den måde, det kunstnerisk set giver størst mening for hver af os. ●

Jakob Vedelsby, formand

INDHOLD

Siden sidst	3
Tal på (selv)censuren i Danmark	4
Selvcensur ja tak!	7
Brug ytringsfriheden	8
Den verbale verdenskrig	10
Ytringsfriheden i Europa	12
Kurser	6
Legater	17
Kalender	18
Knud Steffen Niensens forfatterliv	20

RIKKE HYLDAHL HOMANN, f. 1973, illustratør, kunstner, underviser. Siden 2005 har hun arbejdet professionelt med billedkunst og illustration. Om forsiden siger hun:

”Illustrationen til forsiden portrætterer forfatteren Jan Sonnergaard, f. 1963, der er aktuell med romanen ’Frysende våde vejbaner’. Jan Sonnergaards bøger har altid fascineret mig, lige siden udgivelsen af novellesamlingen ’Radiator’. Illustrationen tager udgangspunkt i Sonnergaards univers, der ofte kredser om personer på kanten af et forblæst København i miljøer, hvor man let går til grunde, men personer, som også udtrykker en længsel efter kærlighed og drømme.”

NYT HOLD UDDELER LITTERATUR- LEGATER

Legatudvalget for Litteratur i Statens Kunstfond er på plads fra den 1. januar. Det nye udvalg består af:

Tomas Lagermand Lundme (formand), forfatter og dramatikker, udpeget af Statens Kunstfonds Repræsentantskab; **Jan Sonnergaard**, forfatter, udpeget af Statens Kunstfonds Repræsentantskab; **Juliane Wammen**, oversætter, udpeget af Statens Kunstfonds Repræsentantskab; **Kamila Slocinska**, illustrator, udpeget af kulturministeren og **Malene Fenger-Grøndahl**, journalist og forfatter, udpeget af kulturministeren. AB

Farvel til forfatterbolig på Frederiksberg

Bakkehusets legatbolig på Frederiksberg er indrettet på den adresse, hvor ægteparret Kamma og Knud Lyne Rahbek boede til deres død, og hvor mange af guldalderens store personligheder færdedes.

Legatboligen har været til glæde for mange danske forfattere, men bliver nu nedlagt og forvandlet til udstillingsrum og skriveværksted for forfattere. SKAT har bestemt, at beboere i legat- og kunstnerboliger skal beskattes efter markedsprisen. Bakkehuset ville så koste ca. 8.000 kr. om måneden, hvorved lejligheden reelt ophører med at være en legatbolig.

Det nye skriveværksted bliver gratis og kan benyttes af skønlitterære forfattere i perioder af op til et års varighed.

Det forandrede Bakkehus forventes at blive taget i brug omkring den 1. maj 2017. AB

Jan Sonnergaard & ytringsfriheden

Forfatteren, der er afbilledet på forsiden, er relevant i dette temanummer, fordi han selv har mærket forsøg på at censurere ham.

Du blev sagsøgt af Mogens Camre og Pia Kjærsgaard. Hvorfor?

Dagbladet Politiken havde i 2000 en enquete om "Fremmede følelser", hvor jeg og andre forfattere blev spurgt, om vi anså "de fremmede" for at være en trussel mod dansk kultur. Jeg svarede, at jeg snarere så det som en trussel imod

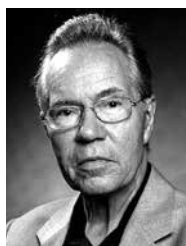
dansk kultur, at sådan nogle landsforrædere som Mogens Camre og Pia Kjærsgaard fik lov til at udtale sig så kategorisk om "de fremmede". Camre og Kjærsgaard skadede efter min mening Danmarks omdømme i udlandet lige så meget som Jörg Haider skadede Østrigs. Camre og Kjærsgaard lagde efterfølgende sag an mod mig med krav om offentlig undskyldning og erstatning på 100.000 kr. De tabte sagen med et brag, idet dommeren nok fandt at min tone var grov, men at denne grovhed i debatten i udtalt grad var noget, sagsøgerne selv bidrog til.

Hvornår har du ellers mærket, at nogen ville begrænse din ytringsfrihed?

En overgang havde jeg tilknytning til Weekendavisens debatpanel som freelancer. Ifølge aftalen måtte jeg gerne skrive for andre aviser, men da jeg i Politiken sammenlignede hærværket på Den lille havfrue (som for anden gang havde fået hovedet skåret af) med de autonomes hærværk på Nørrebro mod McDonald's og argumenterede for at sidstnævnte kunne betegnes som en politisk aktion, mens det første blot var hærværk, blev jeg fyret fra WA. Daværende chefredaktør Peter Wivel mente, at grænsen for ytringsfrihed var nået med mine "farlige" holdninger. I en leder sidestillede han mig med "racister fascister, fortalere for politisk vold og pædofile". Peter Wivels leder står i strid modsætning til både hans egne og WA's officielle holdning til ytringsfriheden.

Har du selv grænser for, hvad du kunne finde på at skrive?

Ja, selvfølgelig. Det har alle forfattere. Det at skrive indebærer jo hele tiden at vælge til og fra, hele tiden at vurdere, hvad der gavner teksten mest. AB

Den 10. december modtog **Klaus Høeck** Dansk Litteraturpris 2015. Det skete hos Dansk Forfatterforening, og Asger Schnack holdt talen til prismodtageren.

Støtte til international litteratur- udveksling

I alt har Oversætterpuljen under Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Litteratur uddelt 3,4 mio. kr. og støttet mere end 200 værker i 2015, og en halv million er givet i støtte til markedsføring af dansk litteratur i udlandet.

Blandt andet er Iben Mondrup blevet oversat til hollandsk og Ole Lund Kirkegaard til bulgarsk med støtte fra Oversætterpuljen.

Ud over støtte til oversættelser har projektstøtteudvalgets pulje til litterære arrangementer og markedsføring af dansk litteratur i udlandet støttet blandt andre Kim Leine og Dorthe Nors, når de rejser til Prag for at deltage i Book World i Prag. AB

Kilde: Statens Kunstfond

Tal på forfatteres (selv)censur

Det er især modvilje mod at krænke familie, religiøse mennesker eller andres blufærdighed, der gør, at forfattere lægger bånd på sig selv. Det viser en undersøgelse foretaget af Dansk Forfatterforening i samarbejde med BogMarkedet og Danske skønlitterære Forfattere i december. Konklusionen er, at mange mærker censurens og selvcensurens snerrende bånd. Af Bjarke Larsen

Hver syvende forfatter, oversætter og illustratør har oplevet, at deres værker har været udsat for censur eller forsøg på det. Og tre ud af fem føler, at ytringsfriheden i Danmark i dag er mere truet end for fem år siden.

Det fremgår af den store undersøgelse af forfatteres, oversætteres og illustratørers forhold til ytringsfriheden, som Dansk Forfatterforening, BogMarkedet og Danske skønlitterære Forfattere gennemførte i december. 398 personer har svaret på de mange spørgsmål om censur, og heraf har 56 svaret ja til, at de "inden for de seneste 15 år har været udsat for censur eller forsøg på censur" af deres bøger. Det svarer til næsten hver syvende.

Familien lægger bånd på forfattere

De 56, der har svaret, at de har oplevet censur eller forsøg på censur, har fået mulighed for at uddybe deres svar. Her topper personer i den nærmeste familie som dem, der i flest tilfælde har lagt pres på forfatteren, tegneren eller oversætteren. Det drejer sig om tilfælde, hvor forfatteren har brugt oplevelser eller personer fra virkeligheden i værket – eller hvor omgivelserne har troet, det var tilfældet. Også familiemedlemmer til personer, der portrætteres i en biografi, er flittige til at kræve ændringer i manuskriptet.

Pas på de religiøse følelser

I betragtning af, hvor meget debatten om ytringsfrihed kredser om islam, islamisme, religiøse karikaturtegninger og

religiøse følelser, kan det måske undre, at disse emner ikke er blevet en suverænt topscorer i besvarelsen af dette spørgsmål. Måske fordi emnet fylder meget mindre i skøn- og faglitteratur end i den offentlige debat?

Men religiøse emner, især islam, står alligevel højt på listen over årsager til censur og selvcensur. Et eksempel kommer fra tegneren Erik Petri, der skriver, at "religiøst krænkende tegninger og karikaturer blev valgt fra", da han arbejdede for det nu hedengangne 'Blæksprutten'.

En anonym kvinde fortæller, at "der var visse ord, der blev anset som race-diskriminerende, og som jeg blev bedt om at slette", og fagbogsforfatter og psykolog Birgitte Hultberg fortæller, at

“

Langt flere mænd end kvinder føler et pres på ytringsfriheden.

"i casebeskrivelser, hvor kulturelle og religiøse attributter har været afgørende, er jeg blevet rådet til at udelade cases." I samme boldgade fortæller den skønlitterære forfatter Jens-Martin Eriksen, at "et forlag forsøgte at få mig til at ændre et provokerende omslag til en bog, da man mente, det kunne skabe en farlig situation med trusler fra islamister".

No sex please, we're Danish

På tredjepladsen over de emner, de 56 forfattere er forsigtige med at skrive om, kommer seksuelle temaer. Et eksempel kommer fra tegneren Lars Horneman,

der skriver:

"Jeg var fast tegner for mandemagasinet M. Eftersom historierne var ret frække, spurgte jeg, om der var noget, jeg ikke kunne tegne, og fik svaret "du kan tegne ALT"! Da der kom en historie, hvor omdrejningspunktet var et blowjob, tegnede jeg det. Da det kom i bladet, havde de sat en mærkat henover det uden at spørge mig."

Tilsvarende fortæller Claus Wilmsen, at han er blevet bedt om at ændre i "pornografiske scener" i en endnu ikke udgivet roman.

Endelig er der eksempler på, at virksomheder eller offentlige institutioner har forlangt ændringer i den måde, de er blevet omtalt på – eller at forfatteren meget tydeligt har fået at vide, at det ikke vil være velset at skrive om virksomheden/institutionen.

Trusler mod ytringsfriheden

Næsten 60 % svarede "ja" til, at "der er områder, hvor ytringsfriheden i Danmark har det sværere i dag end for fem år siden". Det svarer til 216 ud af de 398 personer, der har svaret på undersøgelsen.

Disse 216 blev derpå stillet spørgsmålet "hvilke områder tænker du på", og det har 202 af dem svaret på.

Mange har skrevet, at der er mere end en enkelt ting, der udgør en trussel mod ytringsfriheden, men ord som "religion", "islam", "islamisme" og "indvandring" går igen i rigtig mange besvarelser sammen med "politisk satire" og "Muhammedtegninger".

Enkelte mener, at ytringsfriheden er truet på grund af den hårde retorik i forbindelse med indvandrings- og islamismedebatten, men det altovervældende

i Danmark

flertal mener modsat, at det er blevet svært at sige sin mening – eller tegne den – uden at blive udsat for trusler og fordømmelse.

Betydeligt længere nede på skalaen kommer seksualitet og kønspolitik, trusler fra højreradikale miljøer og ”Dansk Folkepartis aggressive fremfærd”, som det siges i et svar. Højreradikale politiske grupper nævnes typisk mere end dobbelt så meget som venstreorienterede ditto. Endelig er offentligt ansattes manglende ytringsfrihed også et emne, der optager en række forfattere, tegnere og illustratorer.

Hver tiende censurer sig selv

10,62 % svarer ja til, at de inden for de seneste femten år har afstået fra at arbejde på en bog, fravalgt en vinkel eller ændret i en bog, fordi de var bange for, at den ville blive censureret. Heraf svarer næsten halvdelen, at det er sket mere end en enkelt gang. Årsagerne til at lægge bånd på sig selv er enten frygt for konsekvenserne eller for at krænke andre. Det er især islamister, religiøse grupper, etniske minoriteter og højreradikale politiske bevægelser, der tages hensyn til.

Værd at notere er også, at under hver tredje er sikker på, at vedkommende ikke ”fremover kunne finde på at droppe en bog eller en vinkel i et emne for en bog i forbindelse med dit arbejde, hvis du formoder, at dit arbejde vil virke krænkende på andre mennesker”. 9,3 % svarer, at det vil de ”højest sandsynligt” kunne finde på, mens næsten halvdelen (47 %) svarer ”muligvis”.

Chikane og trusler

8,4 % af de adspurgte siger ja til, at de

47% svarer, at de muligvis kunne finde på at droppe en bog eller en vinkel af angst for, at deres arbejde kunne krænke andre mennesker.

Næsten **30%** svarede ”nej” til, at ”der er områder, hvor ytringsfriheden i Danmark i dag er mere truet end for fem år siden.

3 ud af **5** forfattere oplever et øget pres på ytringsfriheden.

”inden for de seneste femten år har været udsat for trusler eller chikane på grund af dine bøger”, og 9,5 % svarer ja til, at de ”inden for de seneste femten år har afstået fra at arbejde på en bog, fordi du var bange for, at den ville udløse fysisk vold, chikane eller trusler mod din person eller dine nærmeste, eller fordi du frygtede for at blive udsat for offentlig fordømmelse”.

13,4 % svarer, at de ”inden for de seneste femten år har afstået fra at deltage i samfundsdebatten, fordi du var bange for, at det ville udløse fysisk vold, chikane eller trusler”.

En noget mindre, men alligevel markant andel på 7,5 % svarer ja til, at

de ”inden for de seneste femten år har været udsat for fysisk vold, chikane eller trusler, fordi du som forfatter, oversætter eller illustrator har deltaget i samfundsdebatten”. Modsat har 11,6 % inden for de seneste 15 år afstået fra at deltage i samfundsdebatten af frygt for, at det ville udløse offentlig fordømmelse.

Censur eller redigering?

Overordnet svarer et stort flertal ja til spørgsmålet om, hvorvidt de har oplevet en stigende grad af censur de seneste fem år.

I forbindelse med undersøgelsen har vi understreget over for deltagerne, at ”almindelig redigering” ikke er censur, men hvor går grænsen? Som Erik Petri skriver i forlængelse af sine oplevelser med Blæksprutten: ”Redaktøren kan selvfølgelig altid påberåbe sig retten til at sortere i materialet og pille det fra, som ikke har kvalitet eller humor ...”

Men læser man de eksempler, forfatterne er kommet med, er langt de fleste så konkret og detaljeret beskrevet, at der ikke er tvivl om, at de pågældende har oplevet det som forsøg på censur.

I den forbindelse er det værd at notere, at næsten to tredjedele af besvarelserne kommer fra mennesker, som har fået udgivet, oversat eller illustreret mindst seks titler og dermed er vant til redigeringsprocessen. ●

Bjarke Larsen er indehaver af og chefredaktør på Bogmarkedet, netmagasinet om det danske bogmarked. Desuden er han bogudgiver med sit eget forlag, Pressto Forlag.

En anonym kvindelig forfatter fortæller:

Søsteren til en afdød person, som optrådte i en biografisk bog, jeg skrev, ville have lov til at læse og godkende inden udgivelse. (Vox pop.)

En illustratør fortæller i undersøgelsen:

På kunstudstillinger er det bestemt ikke velset, at man udstiller værker, der omhandler religiøse emner. (Fra undersøgelsen.)

En forfatter fortæller:

Jeg har rådet en kilde til at tie med sin egen historie for at beskytte vedkommendes barn. Jeg synes, kilden udleverede barnet. (Vox pop.)

En kvindelig børnebogsforfatter blev rådet til ikke at vise kønshårene på tegningen af en fødende kvinde for ikke at krænke læserne. (Vox pop.)

MÆND ytrer sig mest om ytringsfrihed

Mænd føler oftere end kvinder, at de bliver censureret, fordømt eller chikaneret pga. deres ytringer. Men mænd er også hurtigere end kvinder til at bruge satire eller provokation i deres arbejde.

Af Bjarke Larsen

Langt flere mænd end kvinder svarer ja til, at de har været udsat for censur, fordømmelser og chikane. Tilsvarende er der også flere mænd, der svarer ja til, at satire indgår som en del af deres arbejde – og næsten dobbelt så mange mænd som kvinder (40 % mod 22 %) svarer "aldrig" på spørgsmålet om, hvorvidt de fremover kunne "finde på at droppe en bog eller en vinkel i et emne for en bog i forbindelse med dit arbejde, hvis du formoder, at dit arbejde vil virke krænkende på andre mennesker".

Der er således stor forskel på de to køn, når det gælder deres oplevelse af censur, selvcensur og ytringsfrihed. Det fremgår af den undersøgelse, Dansk Forfatterforening har gennemført i samarbejde

med BogMarkedet og Danske skønlitterære Forfattere.

Mænd ser alvorlig trussel

Mere end dobbelt så mange mænd som kvinder (7,4 % mænd mod kun 2,7 % af kvinderne) siger også, at de inden for de seneste 15 år har været udsat for offentlig fordømmelse på grund af de bøger, de har arbejdet med. Tilsvarende siger næsten tre gange så mange mænd som kvinder (9,5 % mod 3,3 %), at de har været udsat for offentlig fordømmelse ved at deltage i samfundsdebatten.

På den baggrund kan det ikke undre, at flere mænd (24,3 %) end kvinder (16,1 %) svarer "ja i høj grad" til, at der "er områder, hvor ytringsfriheden i dag er mere truet end for fem år siden". De to køn er næsten helt enige om at svare "nej" (henholdsvis 31,9 og 31,0 %) på spørgsmålet, mens antallet, der svarer "ved ikke", er meget lavt hos mændene (4,9 %), hvorimod 13,2 % af kvinderne er i tvivl. ●

Ovenstående artikel er en redigeret udgave af artikler bragt i BogMarkedet i uge 1, 2016. Læs meget mere og se grafer på BogMarkedet.dk

Sådan gjorde vi

En arbejdsgruppe under Dansk Forfatterforening har sammen med BogMarkedet udarbejdet en lang række spørgsmål, der skulle belyse danske forfatters, illustrators og oversætters oplevelse af censur, selvcensur og ytringsfrihed. Senere blev også Danske skønlitterære Forfattere koblet på undersøgelsen. Vi har afgræn-

set svarene til at handle om de seneste 15 år.

Alle medlemmer af Dansk Forfatterforening og Danske skønlitterære Forfattere har fået tilsendt et link til undersøgelsen. Det samme har de danske forfattere, der er "i stald" hos en række af de store forlag. I alt har omkring 1.500 mennesker på den måde haft

mulighed for at svare, hvilket 398 af dem har benyttet sig af.

Næsten lige mange mænd og kvinder har svaret (henholdsvis 49,6 og 50,4 %). 62 % arbejder i hovedstadsområdet. 90 % af respondenterne er over 40 år, og kun 1,5 % er 20-30 år. 40 % skriver skønlitteratur for voksne, 23,4 % skriver faglitteratur for voksne og knap

11 % skriver skønlitteratur for børn. Cirka 5 % er henholdsvis oversættere og illustratører og knap 12 % arbejder inden for flere genrer.

Knap halvdelen (45,8 %) har skrevet, oversat eller illustreret over 10 værker, mens kun knap 13 % har medvirket til eller skabt et eller to værker. ●

Selvicensur ja tak

Af Egon Clausen

Censur er skidt, men selvcensur kan faktisk være godt. Et enkelt klik på facebook

bør kunne overbevise enhver om, at der er steder, hvor mere selvcensur ville have været på sin plads. Det samme gælder såmænd også i den litterære verden. Mange bøger ville utvivlsomt være bedre, hvis deres ophavsmand eller -kvinde havde haft mod og selverkendelse nok til at rette og slette i teksten. Der kan være mange grunde til, at det ikke sker, og så er det godt, hvis der er en redaktør, der kan sige ja og nej. Sådan noget er ikke censur, men snarere rettidig omhu, og den slags bør enhver skribent være glad for.

Selvcensur findes imidlertid i forskellige udgaver. Et langt liv i medierne har belært mig om, at man kan inddele skribenter i tre kategorier, og hver af dem har et særligt forhold til selvcensur.

Den første kategori består af skrivende mennesker, hvis primære publikum er dem selv. De findes i alle medier, men den mest ekstreme udgave finder man på de sociale medier, hvor skribenter, der knap kan skrive, kaster sig ud i frådende opgør med alt, hvad der kan ophidse dem, og det er ikke så lidt. Som gyllespredere sprøjter de om sig med fordomme, forbandelser og stavfejl. En egentlig debat er der praktisk taget aldrig tale om. Andres tekster fungerer kun som tændsætter for deres raseri, men til gengæld er det tydeligt, at de er meget forelskede i deres egne tekster. Man

ILLUSTRATION Egon Clausen

kan ligefrem høre dem gnægge af fryd, når de har skrevet nogle særligt infame ord. Den slags giver dem en form for udløsning, men tilfredsstillelsen er kortvarig. Snart vokser presset på ny, og så må de på den igen, for ud, det skal det sgu! Denne gruppe mener, at ytringsfriheden er til for deres skyld, og alle former for censur opfattes som en modbydelighed, mens selvcensur er et totalt ukendt begreb.

Den anden kategori består af folk, hvis målgruppe er deres venner og andre, som de gerne vil gøre et godt indtryk på. Disse skribenter udøver ofte en meget stor selvcensur, men det sker under dække af en påstand om saglighed, der får dem til at skrive tekster, der til tider er komplet uforståelige for udenforstående. Man finder dem i fagforeninger, i religiøse kredse, på læreanstalter og i foreninger med særlige formål. Fælles for dem er, at de skriver for deres egne. De findes også i den litterære verden, hvor man træffer på kritikere, der skriver for deres egen litterære menighed. Ofte sker det med henvisning til en særlig litterær kvalitet, som ingen udenforstående er i stand til at fatte, men som kan underbygges med citater fra udenlandske litteraturer, som ingen kender. Det giver magt, og i det litterære miljø har de den virkning, at forfattere, der gerne vil regnes for noget, tilpasser sig de krav om skrivemåde som hersker i den klike, de gerne

vil anerkendes af. Dette er ubevidst selvcensur, og det er medvirkende til, at der skrives alt for meget, alt for artigt og alt for forudsigelig litteratur her i landet, men bare rolig: Den slags bliver aldrig udsat for offentlig fordømmelse eller ønsker om at indskrænke ytringsfriheden. Det er den alt for harmløse til.

Den tredje kategori fejler al pænhed til side, for her gælder det langt mere end selvtilfredsstillelse og anerkendelse i et narcissistisk litterært miljø. Her er det alvor, for her er selve eksistensen på spil, og hvor de foregående var indadvendte, er denne udadvendt. Her gælder det om at formulere sig, så alverdens folk kan begribe, hvad det er for en vældig sandhed, man vil oplyse dem om, så væk med hensyn og etikette. Ind med stil og former, der svarer til indholdet. Den slags ryster ofte den etablerede verden, men det kan ikke være anderledes. Den gode forfatter ved, at hvis man skriver noget med kant og substans, vil det naturligvis medføre modsigelse og protest. Det er en uomgængelig og nødvendig del af virksomheden, så der skal ikke klynkes over, at nogen bliver fornærmede over det, der skrives. Det er i virkeligheden et hæderstegn, for det er kun den kunst, der er væsentlig og modig, der mødes med ønsker om forbud.

Hvad de tre kategorier angår, forholder det sig endvidere således, at den seriøse forfatter er vel bekendt med dem alle tre. Naturligvis skal man være glad for sine egne tekster. Selvfølgelig skal man arbejde på at blive anerkendt i de rigtige kredse, og det er indlysende, man skal bruge selvcensuren til at sikre, at man formidler sit budskab så godt og klart som muligt. ●

Egon Clausen er journalist, forfatter og mangeårigt medlem af Dansk Forfatterforenings bestyrelse og Dansk Kunstnerråds forretningsudvalg. Hans seneste udgivelse er 'I Grænselandet – rejsebrev fra Sydslesvig' fra 2014.

Giv ytringsfriheden **din**

Af Jo Hermann

Siden fatwaen mod Salman Rushdie i 1989 har en stor del af debatten om ytringsfrihed drejet sig om retten til at kritisere islam. Det er en væsentlig debat, den kan bare ikke stå alene, for ytringsfriheden er også trængt af andre grunde. Vi værner bedst om ytringsfriheden ved at bruge den til det, vi selv finder vigtigt.

Truslen mod islamkritikerne er usædvanlig, fordi den udspringer af en international konflikt. De forfattere og tegnere m.fl., som kritiserer islam eller muslimer, overtræder sjældent nogen national lovgivning, men "dømmes" i henhold til islamisk lov, der ikke har nogen retsgyldighed i Vesten. Når en islamist alligevel føler sig kaldet af religiøs lov til at gribe til våben af den grund, er det slet og ret terrorisme ifølge vestlig lovgivning.

Det danske samfund har stillet politibeskyttelse til rådighed for flere af dem, der har kritiseret eller satiriseret over islam. Også mediehusene har ansat vagter af hensyn til medarbejdernes sikkerhed. Mordforsøgene på Kurt Westergaard og Lars Hedegaard og attentatet ved Krudttønden og Synagogen viser med al tydelighed, at konsekvenserne af kritik kan blive terror. Ytringsfriheden er truet, med våben og uden for lovens grænser.

Som præsten prædiker

Det har skærpet opmærksomheden på ytringsfriheden, at kunstnere og debattører er blevet truet på livet, og det har været med til at lægge et vist pres på, at tegnere og forfattere skal komme med markante meninger. Faktisk virker det provokerende på dele af offentligheden, hvis vi ikke vil – hvis vi bliver for pæne, bange eller bare for dovne til at bruge retten til at sige tingene ligeud. Folk med ordet og pennen i deres magt forventes at gå forrest med at forsvare ytringsfriheden.

Fatwaen mod Salman Rushdie satte gang i debatten om ytringsfriheden.

Man kan sammenligne det med det aktuelle krav til præsterne om at være troende. For i takt med at tilslutningen til folkekirken falder, er der sket en opstramning af kravene til den rette lære. Hvor en præst i 1970'erne kunne henvise til socialt engagement som begrundelse for at vælge faget, har præsterne i dag fået en rolle som dem, der skal tro, selv om befolkningen tvivler.

På samme måde forventes tegnere og forfattere og andre med adgang til medierne at bruge deres ytringsfrihed fuldt ud, mens andre dukker sig. Loddet tilfalder os, netop fordi vi i forvejen har en særstatus som uafhængige iagttagere. Det giver os en frihed, som andre savner.

Arbejdsgiveren som censor

Mange lønmodtagere tøver fx med at blande sig i debatten, fordi konsekvenserne kan være uoverskuelige. I december pressede en butikschef i Bilka en 17-årig gymnasieelev til at sige sit fritidsjob op, fordi han havde diskuteret islam i en gruppe på Facebook og dér lagt sig ud med nogle af butikkens kunder.

Han blev ganske vist genansat efter en større offentlig debat, men det er blot det seneste offentligt kendte eksempel på, at ansatte er blevet sagt op eller er blevet truet med opsigelse, fordi de har ytret sig offentligt.

Whistleblowere i forsvaret, sundhedsvesenet og andre steder har i de senere år betalt en høj pris for at offentliggøre oplysninger, der kunne rejse kritik af arbejdspladsen. I dag handler ledelse nemlig om at skabe fælles fodslag, og folk, der ikke går i takt, opfattes som en trussel af forbavsende mange ledere.

Tænk blot på Jens Weise Olesen og Jan Olsen, der undsagde Udlændingestyrelsens rapport om Eritrea – begge er siden "frivilligt fratrukket" deres stilling samme sted.

Lægen Frederik Liljefred blev indkaldt til tjenstlig samtale og fik en mail fra Kammeradvokaten, da han oprettede en hjemmeside, der kritiserede omlægningen af vagtlægeordningen i København, og han har siden forladt sygehussektoren for at blive selvstændig som praktiserende læge.

Kaptajn Anders Kærgaard mistede sit job i Forsvarets Efterretningstjeneste, efter at han gik til medierne med dokumentation for overgreb på civile irakere, fordi han ikke kunne komme videre med sin kritik internt i forsvaret.

Kritiske kommentarer om arbejdspladsen kan risikere at udløse en fyreseddel, selv når det er i offentlighedens interesse af få kendskab til oplysningerne. Der findes også tilsvarende sager fra private virksomheder, selv om de sjældnere når ud i medierne.

Hvad disse mennesker har gjort, er blot at bruge deres ytringsfrihed og følge deres samvittighed. Men det har betydet, at de har måttet lægge deres tilværelse om og finde andre måder at tjene penge på. De har betalt en høj pris for at ytre sig, og det inviterer ikke ligefrem til, at andre følger deres eksempel. Her ser offentligheden forfattere og tegnere som uafhængige, og med den uafhængighed

stemme

følger også muligheden for at deltage i den offentlige debat med sin egen stemme, uden at skulle tage hensyn til en arbejdsgiver.

Ytringsfrihed vs. privatlivets fred

Ytringsfriheden kan dog også være presset af helt andre og private hensyn, fx hensynet til familie og venner.

I den aktuelle undersøgelse svarer halvdelen, at de i et eller andet omfang arbejder med satire eller bevidst provokation, men af denne gruppe svarer 24 % derefter, at de bevidst undgår at provokere personer i deres egen omgangskreds. Det betyder, at mindst hver tiende nævner dette hensyn (den anden halvdel, der ikke arbejder med provokation som værktøj, har ikke fået spørgsmålet).

Det kan selvfølgelig være, at disse svar kommer fra skallesmækkende mimoser, som gerne tager en strid i medierne, men vil have ro på derhjemme. Men en nærliggende forklaring kan også være, at ytringsfriheden kun er én af frihedsrettighederne. En anden er retten til privatlivets fred, og den gælder også de nærmeste. Straffeloven beskytter desuden mod æreskrænkelser "ved fornærmelige ord eller handlinger", og i tidens løb er mange manuskripter blevet lagt i skuffen, indtil forældrene eller andre var gået bort. Selv det er ikke altid nok: Karl Ove Knausgårds familie har fx protesteret indædt mod den måde, især hans afdøde far er fremstillet på i 'Min Kamp'-bøgerne.

Hvornår er det selvcensur?

Der er faktisk meget vide rammer for, hvad man kan tillade sig at skrive, når der står roman på titelbladet. Det viste den injuriersag, Thomas Skade-Rasmussen Strøbech anlagde mod Gyldendal og Das Beckwerk (forfatteren Nielsen) for nogle år siden. Retten fandt nemlig, at hensynet til den kunstneriske ytringsfrihed var vigtigere end hensynet til sagsøgerens privatliv, selv om der bl.a. var brugt et foto af sagsøgeren på bogens

omslag, uden at han var blevet spurgt.

Derfor vil der sjældent være juridiske grunde til at holde et skønlitterært manuskript tilbage. Men der kan godt være moralske, og selvfølgelig kunstneriske. Egentlig selvcensur bliver det vel først, hvis man ønsker at udgive et værk, men afstår - og selv da kan grunden godt være hensynet til andre eller tvivl om den kunstneriske værdi.

Dér, hvor der bliver et problem af

“
... vi
værner
bedst om
den ved at
bruge den.

offentlig interesse, er, når selvcensuren bundes i angst for trusler og modreaktioner eller andet, der rækker ud over det private. Debatten om selvcensur har manglet den præcisering. Hvad der kommer med i en bog eller på en tegning, beror altid på til- og fravalg, og diskussionen om selvcensur giver kun mening, hvis den begrænser sig til at handle om de valg, ophavsmanden træffer mod sin egen vilje.

Truslen fra overvågning

En helt anden trussel mod ytringsfriheden, der også skal nævnes, kommer fra den stigende overvågning. Thrillerforfat-

tere og -oversættere taler indimellem om det: Hvem læser mon med, når jeg googler på våben, bomber og terrorisme?

De Jesper Tynnell skrev 'Mørkelygten', der bygger på anonyme interviews med embedsmænd om den politiske proces, arbejdede han på en krypteret computer uden adgang til internettet for at sikre sine kilders anonymitet. Journalister bruger i stigende grad kryptering, og det burde en del forfattere nok også gøre. Problemet med denne trussel mod ytringsfriheden er, at den er skjult. Ingen af os kan vide, om netop vores computertrafik bliver registreret, men arbejder man med projekter, der kræver kildebeskyttelse eller har kontroversiel karakter, bør man tænke på at beskytte sit materiale både før og efter udgivelsen.

Uafhængige iagttagere

Som tegnere og forfattere har vi vores eget blik på verden, og det skal vi være tro imod. Der er jævnligt nogen, der efterlyser, at nu skal forfatterne skrive den store danske samtidsroman og blande sig i diskussionen om islam, flygtninge, ud-kantsdanmark, eller hvad der nu ellers måtte være på dagsordenen i medierne. Det er en misforståelse. Hvad vi skal, er at bruge vores rolle som uafhængige iagttagere til at være netop det: Vi skal danne os vores egen mening, også om hvad der er vigtigt at tage op i bogform, for det er en del af friheden i ytringsfriheden. Og vi værner bedst om den ved at bruge den. ●

Jo Hermann var formand for Dansk Forfatterforening 2012-14 og var næstformand, dengang nyhedsbrevet A4 offentliggjorde sin undersøgelse af selvcensur blandt forfattere

og andre i kulturlivet. Hun har været med til at udarbejde spørgeskemaet til den aktuelle undersøgelse om ytringsfrihed, censur og selvcensur.

Den verbale verden **skrig**

Hvad er stærkest?

Ordet eller reaktionen på ordet?

Når en reaktion i vores øjne ikke står mål med ordets magt, skal vi da svare igen med endnu flere ord, hån og satiretegninger? Reaktionen på ytringsfriheden bestemmer både vores begrænsninger og vores trang til at give mere af samme skuffe.

Men hvor ligger det optimale leje for, hvad vi kan tillade os i ytringsfrihedens navn?

Af Karin Feit Almborg

Jeg havde en hund som barn. Den var lille og bange, når den mødte en større hund. Men hvis man løftede den op i armene, gøede den højt og modigt ned mod den store hund. En lille historie, der siger noget om vilkårene for ytringsfriheden. Den store tillader sig at gå af den lille. Man gør, når man tør.

Vi danskere er vant til at gøre nar af os selv. Høj som lav, ingen er fredet. Dronningen, politikere og enhver anden, der træder frem i det offentlige rum, kan blive næste offer for latterliggørelse, hån og satire. Humor og selvironi er en god ting, hvis man vel at mærke er vant til den og ved, at den gives med et glimt i øjet. Men har vi glemt, at vi ikke længere kan ytre os alene på nationale og indforståede præmisser og dermed med baggrund i en historisk betinget tolerance?

Globalt anliggende

Kommunikation og kunst er blevet er globalt anliggende. Med de sociale mediers udbredelse kan vi alle agere som redaktører på linje med politikere, statsoverhoveder, etablerede dagblade, magasiner og tv-kanaler. Gennem YouTube kan vi lave vores egen tv-kanal

og broadcaste præcis de udsendelser, vi lyster. Inden for lovens og mediernes rammer kan vi lægge billeder på Instagram og sige eller vise næsten, hvad der passer os, på Facebook, i kronikker, film, teater og bøger.

Men hvad er vores mål med ytringsfriheden? Er målet, at ethvert menneske skal have ret til at ytre sig om alle emner på enhver tænkelig måde, uanset om vi er etablerede redaktører på landsdækkende medier, forfattere, bloggere med 200.000 følgere eller enhver anden borger med et cpr-nummer? Har vi glemt visionen for ytringsfriheden i vores iver efter at insistere på at kunne bruge den ubegrænset uanset form og indhold? Følger der et fælles ansvar med rollen som redaktør?

Musiker og konsdebattør Henrik Marstal kalder det blindhed over for egne privilegier, når man i ytringsfrihedens navn leverer et element af utilsigtet nedlædning over for andre (DR2, 2015).

”Når man er en del af en norm, så bliver man ofte blind for den. Vi har en menneskelig trang til at sparke nedad. Man får det bedre, når man har kritiseret andre”, siger han.

Vi lærer vores børn i skolen, at de ikke må kalde hinanden for ”luder” og ”tabber”. Børn begår selvmord på grund af

mobning via sociale medier. Måske har den ubegrænsede adgang til medierne i sig selv animeret til, at hensynsløshed, hån og trusler er blevet en misforstået del af ytringsfriheden. Det er så nemt. Og for nogle også ret sjovt.

”Satire er godt, og man skal gå til grænsen, men satiretegnere skal åbenbart også blande deres personlige, perfide holdninger ind i sagen,” sagde Folketingets formand, Pia Kjaersgaard, for nylig i et radioprogram på DR om ytringsfrihed. ”Hvornår er det for lavt?” spørger hun. ”Er det i orden, når Inger Støjberg (udlændinge- integrations- og boligminister, V, red.) tegnes med døde asylansøgere på sit juletræ?” spørger hun retorisk som svar på sit eget spørgsmål.

Når reaktionen får ret

Washington Post har, ifølge dr.dk, for nylig trukket en satiretegning tilbage, da avisen blev udsat for protester over at have bragt en tegning af den republikanske senator Rafael Edward ”Ted” Cruz’ to børn som to dresserede abeunger. Det mødte hård kritik på Twitter, ikke kun fra børnenes far, men også fra andre, der satte grænsen ved netop dét at gøre nar med børn. Tegningen blev hurtigt fjernet af bladets redaktør, som efterfølgende understregede over for læserne, at avisen

“

Først, når ofrene ler med satirikerens, ved man, at det er lykkedes.

normalt undlader at tegne børn i avisens karikaturtegninger. Den Pulitzer-vindende tegner Ann Telnaes stod bag satiretegningen, og hun afviste blankt kritikken med følgende argumentation:

”Ted Cruz har selv brugt sine børn i en politisk reklame – så stop hyleriet, når karikaturtegnere begynder at tegne dem.”

Vel har man ret til at vise og skrive, hvad man vil. Men har man også ret til at frabede sig en reaktion på budskaberne? Kunne man ligefrem hævde, at enhver, der har ret til at skrive eller visualisere sine budskaber, også må finde sig i, at andre piller dem ned igen?

Retten til at vise hensyn

At man ikke er fredet, selv om man kommunikerer ud fra sin egen position, oplevede den danske fotokunstner Mathilde Grafstöm i oktober sidste år, da hendes nøgenbilleder af det, hun kalder helt almindelige kvinder, blev censuret bort af politiet med den argumentation, at billederne var for blufærdighedskrænkende til at hænge i det offentlige rum. Under en af årets udstillinger på kunstnerbåden Illutron i Københavns havn blev Grafströms fotografier revet ned og smidt i havnen af en ukendt gerningsmand.

Hvem bestemmer, hvad der skal ud i det offentlige rum? Har vi retten til at vise andres historier? Går grænsen ved det personlige og ikke ved det politiske budskab? Har vi pligt til at se og vise alle nuancer af sandheden, når det eksempelvis gælder politik? Men derimod ingen ret til at gøre os til herre over andres historier, hvor ”gode” og salgbare, de end er, når målet er kommercielt eller kunstnerisk? Er latteren eller chokeffekten vigtigere end følelserne bag? Svaret er tilsyneladende ja:

Da et fly faldt ned for en del år siden, rettede en nyheds-tv-fotograf sit kamera mod en amerikansk kvinde, der netop havde mistet et familiemedlem. Hun sad på knæ på gulvet og råbte grædende op i kameraet: ”I lost my child – what more do you want?”

Provokationen som et mål

I USA har man for nylig rejst spørgsmålet, om hvorvidt hjemmesider, der opfordrer til hellig krig, skal gøres ulovlige på linje med hjemmesider om børneporno. Der er altså et lovforslag oppe om, at det skal være en forbrydelse at være inde på, dele og oprette den slags hjemmesider.

”Den amerikanske højesteret har i årevis sagt, at selv de mest bim-bamrablende agitatorer må ytre sig. Men det er på tide at få afprøvet ytringsfrihedens hellighed”, siger en fremtrædende amerikansk jurist nu.” (citat fra Berlingske)

Ytringsfriheden er en rettighed i civiliserede, demokratiske samfund. Vi er opdraget til at stille spørgsmål og forholde os konstruktivt kritisk i åben dialog og debat. Men reaktionerne på vores kontroversielle budskaber er selve årsagen til, at mange vælger at begrænse sig selv. Reaktionerne er blevet ytringsfrihedens fjende nummer ét. I en sådan grad, at mange har sænket overliggeren for, hvad man tillader sig at ytre verbalt eller visuelt. Andre er gået i den anden

grøft og har hævet overliggeren ved at gøre verbale eller visuelle provokationer til et mål i sig selv.

”Satire opfattes let som lyseslukker af den kærlighed og optimisme, som vi alle sammen godt ved skal drive verden i den rigtige retning”, skriver forfatter og kommentator Klaus Kjølner i en kronik i Berlingske. ”Det svære ved satire er ikke at udstille fejl og mangler. Det er desværre ofte alt for let. Det svære er at styrke kærligheden og optimismen samtidig med, at man piller folk og institutioner ned. Først, når ofrene ler med satirikerens, ved man, at det er lykkedes.”

Forfattere og andre kunstnere skal ikke nødvendigvis have folk til at le. Men forståelse er et gennembrud, når den verbale verdenskrig raser. En sådan forståelse opnås muligvis bedst, hvis man undgår at lade provokationen være et mål i sig selv. Det er nemt at få opmærksomhed, men det er noget sværere at opnå forståelse, indlevelse, accept og inkludering. ●

Karin Feit Alberg er forfatter af børne- og ungdomsbøger, medlem af BU-styrelsen i Dansk Forfatterforening og har modtaget flere legater fra Kunstfonden.

Europas ytringsfrihed er under

Medarbejdere på den satiriske avis Charlie Hebdo blev myrdet for at bruge ytringsfriheden, og kendsgerningen er, at kunstneres og journalisters ret til at udtrykke sig frit er indskrænket flere steder og af flere forskellige grunde i Europa. Af Karin Mørch

For lidt over et år siden var vi alle "Charlie", da millioner af mennesker over hele verden viste deres sympati og solidaritet med ofrene for terrorangrebet mod Charlie Hebdo.

Mennesker over hele kloden tog afstand fra angrebet på den kunstneriske ret til at udtrykke sig, som man vil, og "*Je suis Charlie*" og "*Nous sommes tous Charlie*" rammede medfølelsen ind, præcis som "*Nous sommes tous Américains*", som den daværende chefredaktør for Le Monde skrev i sin leder efter terrorangrebene i USA 11. september 2001.

Hån mod islam

I Europa blussede debatten om kunstnerisk selvensur op efter mordet på den hollandske instruktør Theo van Gogh i 2004. Han blev skudt på åben gade i Amsterdam af en muslimsk fundamentalist, som mente, at van Gogh havde hånet profeten Muhammed med sin film 'Submission', der handlede om kvindeundertrykkelsen i mange muslimske lande. Filmen viste bl.a. vers fra koranen over en nøgen kvinde. Året efter kom de danske Muhammedtegningerne, bragt i dagbladet Jyllands-Posten, som skabte en krise, der for alvor blussede op i februar 2006 med angreb på danske ambassader og konsulater i en lang række lande.

I 2007 erklærede Theo van Goghs morder, Mohammed Bouyeri, at demokrati altid vil være i modstrid med islam, eftersom love ikke kan udstedes af mennesker, men kun af Allah. Det er præcis den udgave af Islam, den franske satireavis Charlie Hebdo kæmper imod.

"Hvis vi i morgen opgiver at tegne religiøse figurer, lever vi ikke længere i et demokrati, men i et teknokrati. Lever vi et politisk system, hvor reglerne er tænkt og udført af mennesker, eller lever vi i et system, hvor reglerne er lavet af en guddom," sagde Charlie Hebdos chefredaktør, Laurent Sourisseau, kaldet Riss, til DR kort efter det blodige terrorangreb mod avisen.

Je suis Charlie

I dagene efter angrebet strømmede en bølge af sympati mod Charlie Hebdo, og alle var enige om at kæmpe for ytringsfriheden. I dag, et år efter, føler tegnere og journalister på Charlie Hebdo sig alene. De har godt nok fået flere abonnenter og et større løssalg end før angrebet, men de føler sig ladt i stikken af de franske medier, når det gælder kampen for ytringsfriheden og forsvaret for sekularisme og blasfemi.

“

Vi ser ikke blasfemi som en fornærmelse, men som en fundamental rettighed.

François Zimeray, Frankrigs ambassadør i Danmark

"Det, der er problemet, er at vi er alene. Vi blev målet, fordi vi forsvarede retten til at trykke tegninger af Muhammed. Lige efter angrebet var andre medier de første til at rose os for det. De sagde "bliv ved, blev ved!" Men hvor er de henne nu? De burde gøre noget selv,

vi burde være forenede i kampen," siger Corinne Rey, kendt som tegneren Coco, i dag en af de førende kræfter på avisen sammen med chefredaktør Riss.

Jeg mødte hende for nylig, da jeg var i Paris for at lave en reportage til DR's magasinprogram '21 Søndag' op til etårs dagen for angrebet 7. januar 2015. Udover Coco interviewede jeg bl.a. også Charlie Hebdos tidligere chefredaktør gennem 17 år, Philippe Val, der var med til at genskabe avisen i 1992 sammen med den legendariske tegner Jean Cabu, kaldet "Cabu"

Det var under Vals ledelse, at Charlie Hebdos redaktion i 2006 i enighed besluttede at trykke Jyllands Postens 12 Muhammedkarikaturer i et særnummer. På forsiden var profeten Muhammed, der tager sig til hovedet under teksten "Muhammed overvældet af fundamentalister: Det er hårdt at være elsket af fjolser" tegnet af Cabu. Særnummeret afstedkom en retssag, anlagt af Unionen af Islamiske Organisationer i Frankrig og Den Islamiske Liga. Rets sagen, der er blevet kaldt en af det 21. århundredes vigtigste retssager, endte med en frifindelse af Philippe Val. De to islamiske organisationer appellerede dommen, som appelretten stadfæstede 12. marts 2008 med denne kommentar:

"Karikaturerne har gennem deres offentliggørelse bidraget til den offentlige debat om ytringsfriheden."

Latteren og tanken

Philippe Val har mange gange skullet forsvare, at Charlie Hebdo har ret til at gøre grin med alt, også gejstlige, rabbinere, imamer og politikere. Han mener, det er livsnødvendigt for et demokratisk samfund at have en avis som Charlie Hebdo:

"Man skal have en avis, der får folk til at grine og tænke. For mig er latteren og tanken meget forbundne. Folk, der er opslugt af en ideologi, griner ikke. De er som gamle dages strenge præster, der mente, at visse ting griner man ikke ad. Jo, man griner ad alt. Ellers er vi fortabt."

Gennem årene har Charlie Hebdo lagt sig ud med en lang række politikere og trossamfund i Frankrig. Ifølge nyhedsbureauet AFP har avisen været i retten omkring 50 gange, i gennemsnit en gang hver halve år. Sagsøgerne har især været højreorienterede politikere og katolske foreninger. Både Philippe Val og den tidligere chefredaktør, Stéphane Charbonnier, 'Charb', som blev dræbt under angrebet i 2015, har mange gange skullet forsvare retten til at gøre grin med magten og trykke de satiretegninger, som af nogle opfattes som skarpe, sjove og tankevækkende, af andre som blasfemiske og dybt krænkende, endda islamofobiske:

"Det er en snæversynet opfattelse. I 1990'erne havde vi mange katolske fundamentalister, som sagsøgte os for racisme, for at være antikristne. De trak os i retten og ville dømme os for racisme for at have publiceret ironiske tegninger om katolicismen. Muhammedkarakterer var bare en fortsættelse, vi fokuserede ikke specielt på muslimer, men når vi havde lavet satire om katolikker, var det naturligt at gøre det med islam - ellers havde det været racistisk!" siger Riss.

Nødvendig blasfemi

To uger efter terrorangrebet 7. januar 2015 skrev ugemagasinet *Nouvel Observateur*:

"Charlie Hebdo og karikaturerne: Blasfemi er en hellig ret, den skal sikres."

Kunst, blasfemi og ytringsfrihed hører sammen. Det var netop emnet for debatten i kulturhuset Krudttønden 14. februar 2015, hvor Frankrigs ambassadør, François Zimeray, var til stede, fordi han havde indvilliget i at holde den indledende åbningstale. For ham er blasfemi lige så vigtig som ytringsfrihed:

"Vi ser ikke blasfemi som en fornærmelse, men som en fundamental rettighed. Man kan ikke sikre den frie tanke, hvis blasfemi ikke er tilladt," siger François Zimeray.

Lige efter angrebet på Charlie Hebdos redaktion i januar 2015 mærkede medarbejderne stor opbakning. Men i dag siger de, at de føler sig alene i kampen for ytringsfriheden.

Inden mødet på Krudttønden havde Zinerays deltagelse skabt debat på den franske ambassade i København. Ikke alle mente, at det var en god idé, ambassadøren deltog. Efter angrebet blev han desuden kritiseret af en fransk journalist, der skrev, at mødet med aktivister og militante på Krudttønden ikke var et sted at opholde sig for en ambassadør. Dagen efter angrebet blev Zimeray også hængt ud på internettet, hans Wikipideaprofil blev ændret, og flere hjemmesider skrev, at han var jøde og en zionistisk agent for Israel.

"De ville gøre mig til et mål for Daesh (IS, red.). Det angreb følte næsten værre end skyderiet i Krudttønden," siger François Zimeray.

Han mener i høj grad, ytringsfriheden er udfordret i dag:

"Ikke kun fra den islamiske trussel, men også i form af selvcensur på grund af den politiske korrekthed. Det skal vi bekæmpe."

Alle har et ansvar

Lignende toner lyder fra Flemming Rose, tidl. kulturelredaktør på *Jyllands-Posten* og den redaktør, der iværksatte og bragte Muhammedtegningerne i første omgang. I sin bog 'Hymne til Friheden' fra 2015, fastslår han, at ytringsfriheden er truet, fordi politikere,

debattører og medier begrænser den af frygt for social uro i et stadigt mere multikulturelt samfund.

Især Sverige har været beskyldt for at agere for politisk korrekt og undertrykke debatten om fx indvandring. Stefan Jönsson, kommentator og skribent ved *Dagens Nyheter*, har en anden tilgang til emnet:

"For mig at se er det politikernes og meningsdannelsens valg at prioritere de marginaliseredes ytringsfrihed i forhold til majoritetskulturen. I stedet har man i Danmark valgt at prioritere majoritetens ret til at sige hvad som helst om minoriteterne. I Sverige er det omvendt. Selve præmissen for kritikken af, at der i Sverige 'lægges låg på' debatten, er falsk. For samfundet bygger på, at mennesker 'lægger låg på'. Ellers ville samfundet slet ikke være muligt," siger Stefan Jönsson til *Højskolebladet*.

Han mener selve spørgsmålet om selvcensur er forkert:

"Hele forestillingen om, at alt, som tænkes, skal ud i offentligheden, er en helt forkert ide. Det er jo indlysende, at alle mennesker i et samfund vælger, hvad der bør siges, og ikke siger alting, der kan siges. Som individ, som forfatter eller som politiker, så vælger man sine kampe, sine debatter, sine stridigheder, sine prioriteter. Så alle har et stort

ansvar for, hvordan den politiske debat og kulturdebatten føres. Kulturen bygger lige så meget på fortrængning som på, at alting kommer til udtryk. Civilisationen bygger jo et langt stykke hen ad vejen på, at man fortrænger de destruktive elementer, som findes.”

Negerkongen og Tintin

Ikke alle i Sverige er enige i, at ytringsfriheden skal gradbøjes. Flere debattører beklager sig over, at de af frygt for at blive kaldt racister, undlader at ytre sig kritisk om landets problemer med indvandring.

Og Sverige var for politisk korrekt, mente nogle, da ændringer i Pippi Langstrømpe blev kendt. Pippi Langstrømpe-filmene blev redigeret, så hendes far ikke længere kaldes ”negerkonge”, og et ”racistisk” gardin med Pippi Langstrømpe blev fjernet fra temaparken Astrid Lindgrens Verden, fordi gardinet viste to mørke børn, der viftede Pippi om ørerne med palmeblade.

Også Hergés journalisthelt Tintin var også helt ude af takt med det moderne Sverige. I september 2012 meddelte lederen af Kulturhusets børne- og ungdomsbibliotek i Stockholm, at alle Tintin-album var blevet fjernet fra hyldeerne, ”fordi de er fyldt med fordomme og racisme”.

Professor Drude Dahlerup, Stockholms Universitet, afviser, at de to sager er udtryk for politisk korrekthed. I stedet handler det om kulturel forståelse, påpeger hun.

”Spørgsmålet om menneskelige rettigheder er vigtige i det offentlige liv i Sverige. Man tager det mere alvorligt

end i Danmark. Der er ting, man kan sige om indvandrere i det offentlige rum i Danmark, som man aldrig ville sige i Sverige,” forklarede Drude Dahlerup i Berlingske.

Norske ytringer

Harald Stanghelle, der er redaktør for den norske avis Aftenposten, mener modsat sin svenske kollega på Dagens Nyheter, at ytringsfriheden er under pres, og han kritiserer Sverige for ikke at turde tage den nødvendige debat.

”Norge er mere åbent for at diskutere temaer som religion og indvandring. Det, der kan være ukontroversielt at sige i Danmark og Norge, kan være et tabu i Sverige,” sagde han til Kristeligt Dagblad.

Samtidig pointerede han, at man i Norge ”har indført en ny form for selv-censur, som minder om, hvordan det var for 50 år siden, hvor revy-provokationer af kristendommen skabte stor debat. Nu er det i stedet islam, hvor det diskuteres, hvordan man skal tage hensyn.”

Harald Stanghelle mener, at ytringsfriheden generelt står stærkt, men at vi i løbet af de seneste 20 år har skullet redefinere, hvad det vil sige at have retten til at ytre sig.

”Hvis et homoseksuelt par for 30 år siden gik hånd i hånd i Oslo, ville det give reaktioner; sådan var det ikke i mange år, men nu kommer reaktionerne igen i de muslimske kvarterer.”

Det var Aftenposten, der i 2010 valgte at genoptrykke fem af Muhammed-tegningerne som dokumentation, da Kurt Westergaard blev overfaldet af en øksebevæbnet somalier.

”Vi har hele tiden forsvaret medierens ret til at trykke tegningerne. Vi trykte en faxkopi af dem, da striden begyndte i 2005,” sagde Hilde Haugsgjerd, chefredaktør på Aftenposten dengang.

Ytringsfrihed gælder alle

Forfatterforeningens formand, Jakob Vedelsby, fremhævede i en kronik i Berlingske i november sidste år, at ’Forsvar af ytringsfriheden’ er første punkt i Dansk Forfatterforenings formålsparagraf.

”Her ti år efter Muhammedkrisen har vi ikke rykket os i det spørgsmål,” understregede formanden.

Men også han er bekymret. I kronikken beskriver han, hvordan han fik 100 likes på foto af en solnedgang over Kattegat på Facebook, mens et opslag om hans oplæg om ytringsfrihed kun fik fem likes. Facebook vennernes manglende interesse for ytringsfrihed fandt Jakob Vedelsby ”ret tankevækkende”.

Tegneren Coco, der mirakuløst overlevede angrebet mod Charlie Hebdo, er enig i, at debatten om ytringsfrihed er meget vigtig. Endnu vigtigere er dog at bruge den, mener hun, især efter terrorangrebene, der ramte Paris den 13. november 2015.

”Det, terroristerne vil, er at tage vores frihed. Ytringsfriheden, men også friheden til at drikke et glas, lytte til musik, gå til en fodboldkamp. Derfor drejer det sig om alles kamp, ikke bare vores som tegnere eller journalister,” understreger Coco.

Nypuritanisme

Det er ikke kun frygt og selv-censur, der lægger bånd på ytringsfriheden. Fun-

Flemming Rose modtog i 2015 Publicistprisen.

”Flemming Rose har de sidste ti år været en stærk og central aktør i den internationale debat om ytringsfrihed, og midt i de store kontroverser har han ikke blot stået fast på sine principper, men også insisteret på at forklare og nuancere sine synspunkter i debatter verden over,” lød det bl.a. i juryens begrundelse.

I BELGIEN blussede debatten om ytringsfriheden op i forbindelse med Muhammed-tegningerne i 2005, og angrebene mod Charlie Hebdo og Krudttønden i 2015 genoplivede debatten. I 2006 trykte den belgiske avis Le Soir to af Jyllands-Postens Muhammedtegninger, bl.a. Kurt Westergaards kontroversielle med bomben i turbanen. Bladets egen tegner, Pierre Kroll, havde sat en tom billedramme på forsiden med ordene ”dette er ikke Muhammed”. I et interview i avisen anfægtede Kroll nytten i overhovedet at afbilde profeten. I 2010 trykte to andre belgiske aviser, Het Nieuwsblad og de Standaard, igen Kurt Westergaards Muhammedtegnning, efter at tegneren var blevet angrebet.

66

Hele forestillingen om, at alt, som tænkes, skal ud i offentligheden, er en helt forkert ide.

Stefan Jönsson, svensk kommentator og skribent ved Dagens Nyheter.

damentalister i forskellige skikkelser forsøger jævnlige at indskrænke vores ret til at behandle flere forskellige emner journalistisk og kunstnerisk.

For nyligt besluttede en appeldomstol i Paris, at filmen 'Adèles liv' ikke må vises i franske biografier. Filmen, der vandt Guldpalmen i Cannes i 2013, beskriver et kærlighedsforhold mellem to unge kvinder. Da 'Adèles liv' fik premiere i 2013, blev filmen forbudt for børn under 12 år, da filmen indeholder erotiske sexscener mellem de to kvinder. Men det var ikke nok, mente den fundamentalistiske, katolske forening Promouvoir, der bl.a. klagede over, at sexscenerne var "for realistiske". Instruktøren bag filmen forklarede, at sexscenerne var nødvendige for at kunne beskrive forholdet mellem de to kvinder på en autentisk måde, men Promouvoir vandt en juridiske sejr. I december 2015 besluttede appeldomstolen, at Frankrigs kulturminister skulle suspendere filmens licens til at blive vist i landets biografier. Den må heller ikke vises i tv eller sælges på dvd. Afgørelsen har fået filmfolk og kulturpersonligheder til at protestere over den bølge af nypuritanisme, som de mener, skyller ind over Frankrig.

Ytringsfrihed i bunkeren

Sommetider virker det, som om de mennesker, der for alvor er truet på livet, netop er dem, der insisterer på at

fortsætte kampen for retten til at bruge udtryks- og trykkefriheden. De eneste, som bruger den fuldt ud i Frankrig, er i alt fald Charlie Hebdos journalister og tegnere, der alle lever under politibeskyttelse. De laver avisen et hemmeligt sted, og efter sigende ligner redaktionen en bunker i krigstid.

"Det er svært at lave avis på den måde. I gamle dage var vi vant til, at gæster kom og gik på redaktionen, og vi rejste ud i verden for at lave reportager fra alle mulige steder," fortæller den tidligere chefredaktør Philippe Val og tilføjer:

"Charlie Hebdo bygger på et fundament af oplysningstidens humanistiske og universelle frihedsidealer. Det er trist, at avisen er nødt til at lukke af for omverdenen. De må genopfinde Charlie. Jeg tror og håber, det vil lykkes - for vi kan ikke undvære dem."

Philippe Val mener, at selvensuren breder sig blandt journalister og kunstnere i hele verden, og som Coco kritiserer Val medierne for ikke at leve op til deres ansvar og kæmpe for ytringsfriheden i en tid, hvor den er under pres. Der er to grunde til den manglende støtte, og de hænger sammen:

"Den ene grund er, at vi selv er skyld i det: "Vi har fejlet, vi er koloniherrer, det er vores skyld", lyder det i den franske debat. Den anden er frygt, folk er bange. Og for at retfærdiggøre frygten siger de, at det er vores egen skyld. De er berø-

ringsangste, venstrefløjen og de intellektuelle fejler ved ikke at turde kritisere en religion som islam."

Riss, Charlie Hebdos nuværende chefredaktør, mener, at det i en globaliseret verden er meget vigtigt at forsvare demokratiske værdier som ytrings- og trykkefrihed, sekularisme og blasfemi.

"Friheden skal holdes i live, den overlever ikke af sig selv. Hvis vi ikke kæmper for den, trækker den sig og forsvinder," siger Riss.

Han mener, det vigtigste i princippet om ytringsfrihed er at overvinde frygten:

"Så snart man udtrykker sig, risikerer man at komme i konflikt med andre. Der er altid nogen, der ikke er enig, enighed eksisterer ikke. Derfor vil der være folk, der tier, fordi de er bange for at komme i konflikt med andre." ●

Karin Mørch er journalist på DRs udlandsredaktion. Hun har bl.a. dækket angrebene i Paris i januar og november 2015, har skrevet to fagbøger og forord til den franske ambassadør François Zimerays biografi, som udkommer d. 13. februar på etårsdagen for angrebene ved Krudttønden og Københavns Synagoge.

KURSER læs mere på danskforfatterforening.dk

Læs op

For alle

Underviser: Louise Fischer-Nielsen

Lørdag d. 20. februar 2016, kl. 10-16.30

Forfatterforeningen, Strandgade 6, stuen, 1401 Kbh. K.

Kursus 16005

På oplæsningskurset vil vi diskutere, hvad det mundtlige rum er og kan, og hvad oplæsning som genre er og kræver. Vi arbejder i praksis, og alle læser op af forskellige slags tekster og får konstruktiv, relevant og brugbar feedback. Deltagerne får værktøjer, der er lette at bruge, og som rykker deltagerne langt på kort tid. Deltagerne bliver også filmet, så de kan se, hvordan de virker, og hvad der virker, når de læser op.

Hør om der er ledige pladser: kursus@danskforfatterforening.dk

Fra skuffetekst til e-bog: Sådan får du din e-bog klar til salg

For alle

Underviser: Gittemie Eriksen

Lørdag d. 27. februar 2016, kl. 10-17

Lokale 217, Grønnegade Kaserne Kulturcenter, Grønnegade 10, 4700 Næstved.

Kursus 16004

Har du en bog liggende i skrivebordsskuffen, som du gerne vil have ud til læserne? Så kom og lær, hvordan du får dit manuskript klar til udgivelse som e-bog. På kurset vil du lære om: selvgiverplatforme, hvad du mangler, når du tror, din bog er klar til udgivelse, og om, hvordan du laver du en e-Pub-fil til en e-bog.

Hør om der er ledige pladser: kursus@danskforfatterforening.dk

Læs op - Aarhus

For alle

Underviser: Louise Fischer-Nielsen

Lørdag d. 12. marts 2016, kl. 11-17.30

Litteraturcentret, Vogn 1, Godsbanen, Skovgaardsgade 3, 8000 Aarhus.

Kursus 16003

På oplæsningskurset vil vi diskutere, hvad det mundtlige rum er og kan, og hvad oplæsning som genre er og kræver. Vi arbejder i praksis, og alle læser op af forskellige slags tekster og får konstruktiv, relevant og brugbar feedback. Deltagerne får værktøjer, der er lette at bruge, og som rykker deltagerne langt på kort tid. Deltagerne bliver også filmet, så de kan se, hvordan de virker, og hvad der virker, når de læser op.

Hør om der er ledige pladser: kursus@danskforfatterforening.dk

Book Art

Primært for L og III

Undervisere: Åse Eg m.fl.

Lørdag d. 12. marts 2016, kl. 11-17

Odense. Lokale følger.

Kursus 16016

Book Art handler om at arbejde med bogen som et kunstnerisk udtryk i sig selv. Som et medium, hvor ord og billede sammen danner en helt tredje mening. Åse Eg Jørgensen er grafisk designer og har modtaget flere udmærkelser og priser for godt boghåndværk. Mere information følger.

Motiveret tilmelding senest 3. februar 2016 til kursussekretæren:

kursus@danskforfatterforening.dk

Novelleskrivning masterclass 3 aftener

Primært for S, BU, L

Underviser: Adda Djørup

3 tirsdage: 12. april, 19. april og 26. april 2016. Alle datoer fra kl. 17-20

8 deltagere

Forfatterforeningen, Strandgade 6, stuen, 1401 Kbh. K.

Kursus 16010

En novelle-masterclass for skønlitterære forfattere ved forfatteren Adda Djørup.

Hver kursusdeltager skal over tre mødegange skrive og redigere en kort novelle. Hver novelle læses og diskuteres i fælleskab i dens forskellige stadier - fra skitse til færdigredigeret tekst. I løbet af samtalen vil vi naturligt komme ind på emnerne "novellen som genre" og "skriveprocessen".

Motiveret tilmelding senest 3. februar 2016 til kursussekretæren:

kursus@danskforfatterforening.dk

De store oversættelser: Et Haldkursus

For alle (oversættere har første prioritet)

Undervisere: Erik Skyum-Nielsen, Claus Bratt Østergaard, Flemming Chr. Nielsen og Niels Lyngsø

Fredag d. 20. maj kl. 14 - søndag d. 22. maj kl. 13

Hald Hovedgård, Ravnsbjergvej 76, Viborg.

Kursus 16001

På dette Hald-seminar sætter vi fokus på de store oversættelser af klassiske værker (både skøn- og faglitteratur), der udkommer i disse år. Både med foredrag, der diskuterer, hvorfor det netop sker i disse år, og hvor det peger hen, og med foredrag, der dykker mere ned i det enkelte værk og også tager fat i oversætterrelevante problemstillinger. Et kursus, der henvender sig til alle, men i sagens natur ikke mindst til oversætterne.

Motiveret tilmelding senest 10. februar 2016 til kursussekretæren:

kursus@danskforfatterforening.dk

KALENDER

Hvor intet andet er anført, er adressen Strandgade 6, 1401 København K.

Evt. aflysning eller ændring af et arrangement vil blive offentliggjort på foreningens hjemmeside.

Sekretariatet holder lukket i uge 7.

Oplæsningsaften

Torsdag d. 28. januar kl. 19

Den fem nominerede danske forfattere til EUs litteraturpris introduceres og motiveres af Anne-Sophie Lunding-Sørensen (formand for den Skønlitterære Gruppe i Dansk Forfatterforening) og den øvrige jury, der består af repræsentanter fra Forlæggerforeningen, Boghandlerforeningen og Danske skønlitterære Forfattere.

De nominerede forfattere læser højt af egne værker. Alle er velkomne.

F-tirsdagsmøde

Tirsdag d. 2. februar kl. 19

Alle er velkomne
Aftenens tema er 'Hverdag og samliv'. Arabella Neuhaus fortæller om sin bog 'Udbrændt' og Palle Vibe om 'Som ulve er færrest og får er flest'.

Festival om fortællinger & livshistorier

**Tirsdag d. 2. - onsdag d. 10. februar
Frederiksberg og Farum.**

I alt 70 kunstnere, forskere og almindelige mennesker med usædvanlige historier. Der er festivalåbning med åben bar, ferniseringer, bogudgivelser, musik & sang, dans, skuespil, fortælling, film, oplæg og samtale. Festivalen er en hyldest til mennesket og den medmenneskelighed, der knytter os sammen.

Alle arrangementer foregår på Betaniahjemmet, Kong Georgs Vej 3, Frederiksberg - med en enkelt afstikker til Stavsholtkirken i Farum d. 7. februar.

Se mere på: michaelsvennevig.weebly.com

Lyriker-debutant-aften

Fredag d. 26. februar kl. 17 - 22

Med oplæsning ved debutanterne samt middag (pris 80 kr.). Tilmelding til Inge-Helene Fly på mail ingehelene@live.dk senest d. 22. februar.

Årsmøde i BU-gruppen

Lørdag d. 27. februar

Kl. 14.30 er der et fagligt arrangement om børnebogens fremtid.

Kl. 16 begynder selve årsmødet med dagsorden ifølge vedtægterne. Regnskab og detaljeret dagsorden kan inden årsmødet rekvireres ved henvendelse til nanna.gyldenkaerne@gmail.com
Efter årsmødet er der medlemsmiddag (pris 100 kr., der betales ved døren). Tilmelding til middagen senest 20. februar til nanna.gyldenkaerne@gmail.com

Haikugruppen

Søndag d. 28. februar kl. 12.30 - 17.00

Først skriver vi minihaiuku. Så vil Thorvald Berthelsen fortælle om den 4. internationale festival i Brcko i Bosnien og den bosniske haikudignings historie.

DOF-årsmøde

Lørdag d. 5. marts kl. 15 - 18

Efter årsmødet er der efterfølgende gratis middag, underholdning og oversætterfest. Dagsorden udsendes to-tre uger inden selve årsmødet.

Fyraftensmøde i Aarhus

Mandag d. 7. marts kl. 16 - 18

Godsbanen, Aarhus

Leder af Litteraturcenter Aarhus, Jette Sunesen, fortæller om centrets arbejde.

Centret skal blandt andet styrke litteraturen i Aarhus og skabe øget synlighed. De skal give råd og vejledning om ansøgninger, fundraising, videreuddannelse mv., og de skal initiere udvikling og virke samlende for alle former for litteratur i Aarhus.

Herudover bliver der tid til hyggesnak med kollegerne og til et kig på det kommende års aktiviteter i Dansk Forfatterforenings Aarhusafdeling. Tilmelding senest fredag d. 4. marts til Gunvor Ganer Krejberg på ggk@kreativskole.dk

S-gruppens årsmøde

Lørdag d. 19. marts kl. 16

Efter den faglige del af årsmødet afslutter vi traditionen tro med en middag. Det koster 100 kr. inkl. vin at deltage i middagen. Hvis du vil være med, skal du sende en mail til anne-sophie@mail.dk senest fredag d. 11. marts.

Dagsorden for årsmødet:

- Valg af dirigent og referent
- Formandens beretning
- Forelæggelse af regnskab til godkendelse
- Forelæggelse af budget, herunder fastsættelse af kontingent
- Forslag fra styrelsen og fra medlemmerne *
- Valg af ny formand, styrelsesmedlemmer og suppleanter, valg af kritisk revisor for året 2015-16

g. Eventuelt

*Forslag fra medlemmerne skal være indsendt til styrelsen på anne-sophie@mail.dk eller til Anne-Sophie Lunding-Sørensen, Strandboulevarden 36 2 tv, 2100 København Ø

senest 14 dage før årsmødet for at komme til afstemning.

L-årsmøde

Fredag d. 8. april kl. 17 - 22

Med middag. Gratis for medlemmer.

Dagsorden følger

Den Faglitterære Gruppens Årsmøde

Fredag d. 15. april kl. 16

Dagsorden lægges snarest på foreningens hjemmeside.

Tilmelding til den efterfølgende festmiddag til egholm@postmesteren.dk

Seniorgruppen

Vinterens møder har følgende datoer:

Mandag d. 25. januar

Onsdag d. 3. februar

Mandag d. 14. marts

Alle dage kl. 15 - 17

Kom og skriv

- onsdage kl. 18.30 - 21.30

27. jan., 3. feb., 10. feb., 24. feb., 2.

marts, 16. marts, 30. marts, 6. april.

Tag din computer og dit manuskript med i Strandgade. Malene Kirkegaard og Lea Carlsen Ejsing indleder aftenen med et kort inspirationsoplæg, derefter er der skrive-tid, og aftenen rundes af med kaffe og kage. Gratis for medlemmer.

Tilmelding hver gang er nødvendig senest mandag morgen på plot@malenekirkegaard.dk

DOF Stambord

Trykbar, Møntergade 24, København

Sidste torsdag i hver måned kl. 20.

LEGATER

LEGATER ADMINISTRERET AF DANSK FORFATTERFORENING

GENERELT OM LEGATER

Ansøgningen sendes elektronisk via efond. Link til det elektroniske ansøgningskema findes på

Dansk Forfatterforenings hjemmeside: www.danskforfatterforening.dk/legatmidler/legater.aspx

Her finder du også en udførlig vejledning i, hvordan der ansøges. Ansøgningen skal være indsendt senest 26. februar 2016 kl. kl. 12.

Folk, der har kendskab til personer, som opfylder betingelserne, opfordres hermed til at rette henvendelse til de pågældende og oplyse dem om legaterne og ansøgningsfristen.

Direktør J.P. Lund og hustru, f. Bugges Legat

Legatet anvendes som understøttelse til skøn-litterære forfattere, der ikke er fyldt 35 år.

Dansk Forfatterforenings legatudvalg indstiller til dette legat ultimo marts, og en ekstern bestyrelse foretager den endelige uddeling i foråret 2016. Der sendes kun svar til de ansøgere, der får tildelt legatmidler. Legatportionen forventes at være på kr. 6.000 – 7.000.

Forfatteren Martin Jensen og hustru Manja Jensens legat

Legatet tildeles en fortjenstfuld forfatter (lyriker eller romanforfatter), af skiftevis jødisk eller jysk oprindelse. Når legatet tildeles en forfatter af jødisk oprindelse, skal det fortrinsvis tildeles en forfatter, der har dansk statsborgerskab, bor i Danmark eller har anden tilknytning til Danmark, f.eks. agter at foretage en studierejse til Danmark, Færøerne eller Grønland.

Der uddeles i år til en forfatter af jysk oprindelse.

Til uddeling: 15.000 kr.

Legatet forventes uddelt medio april 2016

LEGATER FRA STATENS KUNSTFOND

Se mere på kunst.dk

LØBENDE ANSØGNINGSFRIST

Litteratur- og person-udvekslingspuljen

Støtte til forfatteres rejse- og hoteludgifter.

Prøveoversættelser

Tilskud til oversættelse af dansk litteratur i uddrag. Kan søges af oversættere, forlag, agenter, udenlandske teatre og tidsskrifter.

Det internationale researchprogram (Litteratur)

Udenlandske festivalledere, forlæggere m.fl. kan søge om støtte til rejser og ophold i Danmark.

ANSØGNINGSFRIST 1. FEBRUAR

Børn og unges møde med forfattere og illustratører

Puljen kan søges af førskoleinstitutioner, skoler og gymnasier samt seminarieuddannelser.

Forfattercentrum

Du kan søge forfattercentrumpuljen, hvis du arrangerer enkeltstående arrangementer med forfattere eller oversættere. Støtten gives til forfatterens eller oversætterens honorar.

ANSØGNINGSFRIST 2. FEBRUAR

Arbejdslegater og -stipendier:

Legatudvalget for Litteratur

Arbejdslegater og treårige stipendier for skabende kunstnere inden for litteraturområdet tildelt af Statens Kunstfonds Legatudvalg for Litteratur.

ANSØGNINGSFRIST 15. FEBRUAR

Oversætterpuljen

Tilskud til oversætterhonorar. Kan søges af forlag og teatre.

Rejselegater

Rejselegater for skabende kunstnere inden for litteraturområdet.

Nordiske oversættelser

Tilskud til oversætterhonorar. Kan søges af nordiske forlag, der ønsker at udgive et dansk værk i oversættelse til et nordisk sprog.

Rettelser:

I sidste nummer undlod Forfatteren af kreditere Line Leonhardt for en fortælling fra New York, der oprådte i artiklen 'Hvem er du? Og hvad kan dine bøger?' Line vil gerne citeres for bl.a. følgende: "... en forfatter (kom) ind i min kupé. Så begyndte han at fortælle om og vise bøger og enkelte tog imod dem og stod lidt og bladrede i dem. På den måde fangede han sit publikum et sted, hvor de alligevel ikke havde andet at lave, og hvor de faktisk var interesserede i at høre, hvad han havde at sige. (...)"

Knud Vilby skriver om Knud Muncks tekst om Jannick Storm, at den er fin, men: "... Storm introducerede dog ikke den berømte SF-forfatter Ray Bradbury på Hasselbalch i 1967-69, for Bradbury udkom på dansk allerede flere gange i 1950'erne og var allerede en dansk sf-klassiker i 1967."

Ellen og Nils Nilssons legat

Legatet uddeles til en langvarigt syg og økonomisk trængende forfatter. Legatet kan uddeles til samme person flere år i træk. Legatgænderen skal i alle tilfælde kunne dokumentere sin sygdom ved at indsende lægeerklæring. Til uddeling i alt: 15.000 kr. Legatet forventes uddelt medio april 2016.

Oversætterpuljen

Tilskud til oversætterhonorar. Kan søges af forlag og teatre. For udenlandske ansøgere se Translation Fund: www.kunst.dk/english/funding/subsidies/tilskud/translation-fund

De generelle midler

Forlag og arrangører af litterære arrangementer.

ANSØGNINGSFRIST 1. MARTS

Huskunsterordningen

Der kan søges om støtte til kunstnerhonorar i forbindelse med børn og unges møde med professionelle kunstnere i skoler, daginstitutioner m.m.

KONKURRENCE

Skriv årets stykke for børn og unge på Fair Play. Se mere på fairplay.dk under 'play reading'.

NYE MEDLEMMER

Find kontaktoplysninger på danskforfatterforening.dk

Jette Rudahl Sørensen

Associeret medlem
2300 København S

Kristina Rosenberg Mejlbj

Associeret medlem
8520 Lystrup

Andreas Kjeldsen

Associeret medlem
2870 Dyssegård

Hans Peter Bech

Associeret medlem
3400 Hillerød

Synne Kristine Eriksen

Associeret medlem

Anne Ea Landberg

Associeret medlem
2200 København N

Stine Smith

Associeret medlem
4100 Ringsted

Henriette Ghorbani

Associeret medlem
5220 Odense

Jens Vibe Michelsen

Associeret medlem
8220 Brabrand

Marianne Vergmann

Associeret medlem
4330 Hvalsø

Jane Mondrup

Associeret medlem
8660 Skanderborg

Aske Munk-Jørgensen S og L

1915 Frederiksberg C
Senest udgivne titel: 'Kærlighedens væsen', Forlaget Kandor, 2015

Ulla Hinge Thomsen F og Kvinde

2500 Valby
Senest udgivne titel: 'Særligt sensitiv – Guide til det gode liv', Rosinante, 2015

Henrik Marstal F

2200 København N
Senest udgivne titel: 'Breve fra en kønsforræder', Tiderne Skifter, 2015

Katrine May Hansen S

1861 Frederiksberg
Senest udgivne titel: 'Stryg', DreamLitt, 2015

René Semberlund Jensen DOF

Senest oversatte titel: 'Nogen har sovet i min seng', Jensen & Dalgaard, 2015

Rie Boberg DOF

Senest oversatte titel: 'Annafrancesca leger ikke', Jensen & Dalgaard, 2015

FORFATTEREN

Forfatteren

ISSN 0105-0753
Nr. 01-2016, 75. årgang
Udgives af Dansk Forfatterforening

Ansvarshavende: Jakob Vedelsby
Redaktør: Anna Bridgwater, tlf. 2143 0811, anna@bridgwater.dk

Redaktionsudvalg: Anna Bridgwater, Birte Kont (S-suppl.), Susanne Bernstein (DOF), Birgitte Steffen Nielsen (DOF), Lykke Strunk (F), Erik Dekov (F), Birgitte Andersen (F-suppl.), Niels Henningsen (BU), Karin Feit Almberg (BU), Tove Krebs Lange (BU-suppl.), René Rasmussen (L), Ole Bundgaard (L-suppl.), Tomas Björnsson (Ill.), Sara Strand (webredaktør).

Grafisk design: salomet grafik/Mette Salomonsen

Forsideillustration: Rikke Hyl Dahl Homann

Tryk: PE-Offset

Indsendte bidrag dækker ikke nødvendigvis redaktionens meninger. Eftertryk af artikler er tilladt med kildeangivelse. Eftertryk af illustrationer er ikke tilladt.

Deadline til dette nummer var 6. januar. Udgivelsesdato 25. januar. Materiale til næste nummer, som udkommer 31. marts 2016, skal være redaktionen i hænde senest 9. marts 2016. Forfatteren udkommer syv gange om året. Abonnement tegnes gennem Dansk Forfatterforening, pris kr. 475.

Deadlines

02-16: Dobbeltnummer. Deadline 9. marts, udgivelsesdato 31. marts
03-16: Deadline 20. april, udgivelsesdato 9. maj
04-16: Deadline 08. juni, udgivelsesdato 27. juni
05-16: Deadline 17. august, udgivelsesdato 5. september
06-16: Deadline 5. oktober, udgivelsesdato 24. oktober
07-16: Deadline 23. november, udgivelsesdato 12. december

Dansk Forfatterforening

Strandgade 6, stuen, 1401 København K
Tlf.: 3295 5100, Fax: 3254 0115
Tlf. tid: man.-tors. 10-12 og 13-15. Fredag lukket.
danskforfatterforening@danskforfatterforening.dk
www.danskforfatterforening.dk

Formand: Jakob Vedelsby
formand@danskforfatterforening.dk

Jurist: Anne Koldbæk, ak@danskforfatterforening.dk
Kontortid: tirs.-tors. kl. 10-12 og 13-15

Bogholderi: Knud Finnerup
bogholderi@danskforfatterforening.dk

Medlemsadministration m.m.:
Nena Wiinstedt, Louise Møller og Mie Angelo

Sekretariatsleder og webredaktør:
Sara Strand: ss@danskforfatterforening.dk

Kursussekretær: Mai Misfeldt
Tlf. tid: tors. kl. 10-12 og 13-15
kursus@danskforfatterforening.dk

Bestyrelsen

Jakob Vedelsby (formand), Morten Visby (næstfmd.), Sanne Udsen (kasserer), Frank Egholm Andersen, Pia Deleuran, Nanna Gyldenkærne, Kåre Bluitgen, Lotte Thrane, Inge-Helene Fly, Anne-Sophie Lunding-Sørensen og Lotte Petri. Suppl. Jørgen Burchardt.

Gruppernes styrelser:

S-gruppen
Anne-Sophie Lunding-Sørensen (formand) anne-sophie@mail.dk, Tomas Lagermand Lundme (næstfmd.), Johan Ottosen (kasserer), Anne Hjelmsø, Birte Kont, Christine Tjalve, Amdi Silvestri, Harald Havsteen-Mikkelsen (suppl.), Cecilie Rosdahl (suppl.), Sanne Udsen (suppl.) og Stephanie Gaarde Caruana (suppl.).

BU-gruppen (børne- og ungdomslitteratur)
Nanna Gyldenkærne (formand) nanna.gyldenkaerne@gmail.com, Karin Feit Almberg, Sally Altschuler, Anne Sofie Hammer, Tove Krebs Lange, Line Leonhardt, Inge Duelund Nielsen, Birde Poulsen, Lise Bidstrup (suppl.), Kåre Bluitgen (suppl.).

L-gruppen (lyrik)

Inge-Helene Fly (formand) ingehelene@live.dk, Cindy Lynn Brown (næstfmd.), Knud Steffen Nielsen, Ole Bundgaard, René Rasmussen, Trine Juul, Joachim Lykke Andersen, Uschi Tech og Kirsten Marthedal.

F-gruppen (faglitteratur)

Frank Egholm Andersen (formand) egholm@postmesteren.dk, Birgit Knudsen (næstfmd. tlf. 2248 5893), Kaare Øster, Lise Bostrup, Pia Deleuran, Sigurd Kværndrup, Erik Dekov, Anne Hedeager Krag (suppl.), Birgitte Andersen (suppl.).

DOF (Dansk Oversætterforbund) www.d-o-f.dk
Morten Visby (formand) mortenvisby@hotmail.com, Rasmus Hastrup (næstfmd.), Marie Andersen, Ulla Lauridsen, Kim Lembeck, Birgitte Steffen Nielsen, Birthe Lundsgaard (suppl.) Svend Ranild (suppl.).

Illustratorklubben (gruppe under BU)
Tove Krebs Lange (formand) tokl@mail.dk, tlf. 2143 5377, Bente Bech, Tomas Björnsson, Lea Letén, Jan Mogensen, Jesper Tom-Petersen, Susanna Hartmann (suppl.), Martine Noring (suppl.).

Kvindelige forfattere i DOF
Birte Kont (formand), tlf. 3535 8611, birtekont@mail.tele.dk

Seniorklubben i DOF
Henning Kirk (formand), tlf. 4448 5380, kirk@dadlnet.dk

Haikugruppen
Hanne Hansen (formand), tlf. 3538 9531, haikuhanne@gmail.com

forfatter

liv

KNUD STEFFEN NIELSEN er født i 1947. Han er lyriker og billedkunstner og debuterede i 1980 med digtsamlingen 'Indskrift'. Siden har han udgivet en række roste digtsamlinger og udstillet billeder i det meste af Danmark og også i udlandet.

Hvornår i dit liv vidste du, at du havde trang til at arbejde med det skrevne ord?

Opdagede som barn kraften i at bruge kæft, kæften. Oftest med fordel. Præmien kunne dog vise sig at være et par på ørerne.

Der var jo en tante ved siden af, der kunne fortælle drengens mor, at knægten lige før havde stået på gaden og råbt "Fede" efter slagterens bydreng. Og forsøget på at gøre sagte ord gode igen med: "Du er slet ikke fed" fungerede ikke optimalt. Tilbagekaldelse har svære vilkår.

Skriften kom langsomt sivende ind som små kroge, man kunne hænge udsagn op på, hypotetiske eller faktiske. Og især at kunne høvle allerede sket smukt til var en sproglig potent opdagelse.

Hvad er vigtigst, selve det at skrive eller at blive læst?

Præmissen er jo at skrive. Så komme, hvad komme skal.

Men læseren er en del af kontrakten:

Palle Alene i Verden ser pludselig, at forældrene ikke er der. Ingen til at bekræfte at han findes. Han forsvinder ind i det blik, der ikke er der. Og slikorgie og sporvognskørsel gør det ikke helt.

Hvilken bog ville du ønske, du kunne komme til at skrive?

Vil skrive en mursten, slentrende som en fortabt spillemand, der først sent finder

ud af, at han hedder Stanley og leder efter Dr Livingstone, og hvis han finder ham, så indser han: nej, det var ikke det.

Linjerne skal invaderes af fatale forhold, han ikke forlods kender og skal være uden hensigt.

Det må ikke kunne opføres som musical.

Han vil forholde sig til tid, der er elastisk på en anden måde, end skriven er. Tidens nu, der har slettet den søde regnefrøken i 1. klasse dengang. Tiden fiser af sted uden at se sig tilbage, mens skriften holder fast i hende, det dejlige væsen. Mindes hendes yndige frisure, nej, fletter det på ny.

Sådan er det: Det fine missil, vi kalder tid, har sin dagsorden.

Og skriften fører sit eget plastiske liv. Tilbyder som et andet tivoli karruseller og skydetelte, hvis man lige står og mangler.

Det giver en kløft mellem sprog og verden, der ikke bare kan skrives henover. Lige dér, sammen med en troskyldig beretning om tre, måske fire faldne kvinder, man må rejse op igen og igen.

Og så skal der være et kapitel om politisk idioti: Readymades, der daler direkte ned på papiret som vielsesringe, der uretmæssigt trækkes af fingre.

Jeg sagde godt nok, der ikke skulle være nogen hensigt. Sorry.

Sidst et par ord om den dampmaskine, man ventede forgæves på hver jul. Og måske stadig venter på. ●